

ВІДГУК

на дисертацію Рало Ганни Олексіївни

«Формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах»,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність дисертаційного дослідження Рало Ганни Олексіївни безсумнівно є незаперечною та зумовлена рушійними світовими змінами у галузі виконавства на звуковисотних клавішних ударних інструментах, впровадженням зарубіжного досвіду у музичну освіту України, недостатнім рівнем теоретичної та практичної розробленості теми, відсутністю фундаментальних праць стосовно формування технічних навичок гри на означених інструментах в Україні. Важливість розв'язання низки суперечностей (між наявністю помилкової дихотомії виконавського музикознавства і мистецької педагогіки та потребою виявлення системних міждисциплінарних зв'язків щодо вирішення проблем підготовки інструменталістів-виконавців; між необхідністю в систематизації та узагальненні теоретичних знань щодо комплексу технічних навичок гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах та відсутністю їх класифікації; між зростаючими вимогами до учнів-початківців щодо оволодіння технікою гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах та відсутністю комплексної методики формування технічних навичок гри на них) підкріплюють актуальність та доцільність наукового дослідження авторки.

Підтвердженням актуальності роботи стає той факт, що дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми

«Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Аналіз дисертаційного дослідження Ганни Олексіївни Рало свідчить про **достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, отриманих результатів та висновків.** Встановлена мета роботи – теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка ефективності методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах – конкретизується у п'яти завданнях дослідження, які вирішуються Рало Г. О. за допомогою обраних нею методологічних підходів та комплексу загальнонаукових, конкретнонаукових аналітичних, емпіричних та статичних методів дослідження. Позитивної оцінки заслугове введення до наукового обігу авторкою низки нових понять, що пов'язані з означеною проблематикою.

Переконливість наукових положень та результатів підтверджується ґрунтовністю методологічної та теоретичної основи дослідження, зокрема, Рало Г.О. спирається на концептуальні ідеї філософів, психологів, педагогів та мистецтвознавців щодо розуміння природи базових понять дисертації й доречно використовує праксеологічні засади, постулати ергономіки, технологічні ідеї та певні системні концепти. Схвальної оцінки заслугове адаптування здобувачкою зарубіжної науково-методичної думки щодо формування технічних навичок гри на ксилофоні, маримбі та вібрафоні.

Особливу цінність становить практичне значення отриманих результатів дослідження в освітньому процесі мистецьких та педагогічних закладів освіти, для підготовки учнів-початківців, які навчаються за фахом «ударні інструменти», а також у науково-дослідній роботі здобувачів третього рівня вищої освіти. Значний практичний потенціал також має комплекс запроваджених вправ авторки щодо формування технічних навичок здобувачів-ударників.

Найбільш істотні результати роботи визначаються тим, що дисертанткою вперше ґрунтовно представлено теоретичне узагальнення та практичне вирішення проблеми формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, визначено сутність поняття «технічні навички гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах», здійснено класифікацію та обґрунтовано блок-кластерну структуру технічних навичок гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, запропоновано модель методики їх формування в учнів-початківців у процесі навчання гри на ксилофоні, маримбі, вібрафоні та розроблено стратегію її реалізації. Подальшого розвитку дістав діагностичний інструментарій оцінювання сформованості технічних навичок гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах в учнів-початківців.

Оцінюючи зміст та завершеність дисертаційного дослідження, можемо констатувати, що у вступі визначена актуальність, доведена доцільність наукової роботи авторки, презентовано апарат дослідження, наукову новизну, практичне значення дисертації та її структуру. Ґрунтовним є аналіз дисертанткою теоретичних основ дослідження проблеми навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах у першому розділі, де авторка, виходячи з *першого завдання* своєї наукової праці, упорядковує поняттєво-термінологічний апарат дослідження, детально та прискіпливо вивчає погляди вчених античності та середньовіччя щодо сутності поняття «навички», виявляє його етимологію та зміст у словниковій літературі, порівнює трактовку понять «навички» та «уміння» і з'ясовує специфіку їх формування у працях психологів, конкретизує поняття виконавських та технічних навичок у науково-педагогічному та музикологічному дискурсах, в результаті чого надає проміжне визначення технічних навичок гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах як виконавсько-рухових дій, елементи яких у процесі формування стають автоматизованими та виконуються без зайвих витрат фізичної і нервово-психічної енергії (с.39).

На позитивну оцінку заслуговують компаративні пошуки у сфері навчально-методичної літератури щодо гри на ксилофоні, маримбі, вібрафоні. Слушними є результати порівняльно-зіставного аналізу методичних праць, завдяки чому дисертантка приходить до висновку, що на формування структури посібників та зміст матеріалу особливий вплив мали різні чинники, зокрема історична епоха, місце та роль звуковисотних клавішних ударних інструментів на концертній естраді та в оркестровій практиці в конкретний часовий період, вид основної музичної діяльності їх авторів, музичні уподобання та преференції суспільства (с. 102). Отже, здобувачка успішно вирішила *друге завдання* стосовно висвітлення генези зарубіжної методичної думки з проблем навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах.

Своєю науковою новизною, повнотою і структурованістю вражає класифікація та змістовно-сутнісна характеристика комплексу технічних навичок гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах (клавіатурно-топографічних, клавіатурно-рельєфних, позиційно-зміщувальних, ситуативно-позиційних, рухово-маніпулятивних, варіативно-рухових, зонно-локалізаційних, хвату палок, педалізації та глушіння на вібрафоні), які містяться у п'яти блоках-кластерах (клавіатурно-орієнтувальному, просторово-пересувальному, мануально-палковому, звуковидобувальному, педально-демпфірувальному). Таким чином, Ганна Олексіївна Рало успішно розв'язує *третьє завдання* свого дослідження стосовно обґрунтування блок-кластерної структури технічних навичок гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах.

У другому розділі привертає до себе увагу результати проведеного дисертанткою моніторингу теоретичного та практичного досвіду формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, до якого було залучено декілька різних груп респондентів – учні закладів початкової мистецької освіти, здобувачі та випускники вищих музичних та педагогічних навчальних закладів, викладачі

мистецьких та музичних шкіл Одеси, Одеської області та міст України, а також приєднано до опитування педагогів середніх та вищих навчальних закладів України та Китаю задля проведення бесід з якісної диференціації технічних навичок учнів-початківців та методів їх формування.

На позитивну оцінку заслуговує запропонована Ганною Рало модель формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, яка складається з чотирьох блоків: цільовий, теоретико-методологічний, процесуально-операціональний та оцінно-результативний. Вартий уваги обґрунтований відбір методологічних підходів (ергономічний, технологічний, системний) з провідним праксеологічним. Підтверджуємо дієвість обраних принципів Рало Г.О. (моделювання уроків з огляду на праксеологічні настанови, ергономічності, технологічності, цілісності та структуризації), які конкретизують окреслені підходи. Доцільними видаються педагогічні умови (ергономізації виконавської техніки учнів-початківців; актуалізації авторської технології гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах). На позитивну оцінку заслуговує представлений в оцінно-результативному блоці моделі діагностичний інструментарій, який визначає три рівні сформованості технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах (низький, середній, високий), критерії (ергономічний, технологічний) та показники. Отже, розв'язання *четвертого завдання* роботи стосовно розробки моделі методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах вважаємо виконаним у повній мірі.

На позитивну оцінку заслуговує експериментальна перевірка методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах (третій розділ дисертації), де Рало Г. О. здійснила дослідження їх рівня сформованості в учнів-початківців, представила хід та інтерпретацію результатів перевірки ефективності методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі

навчання гри на означених інструментах. На позитивну оцінку заслуговує розроблення дисертанткою показників ергономічного та технологічного критерію до кожного елементу блок-кластерної структури, які в сумі становлять 10 (за ергономічним) та 10 (за технологічним). Цікавим на нашу думку є зміст авторської методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, яка передбачала два етапи: еволюційно-ергономічний та модернізаційно-технологічний.

Оригінальність дисертаційного дослідження становить запровадження здобувачкою на етапах формувального експерименту низки нестандартних та інноваційних методів, зокрема, таких як: ергономіко-адаптивний, орієнтувально-топографічний, рельєфно-відтворювальний, розташувально-пересувальний, позиційно-мануальний, метод тактильної та пропріоцептивної чутливості, імітаційний метод, метод відтворення рухів у повітрі, метод хвату та утримання палок, метод маніпулювання палками, метод відтворення удару, локалізаційно-ергономічний, локалізаційно-технологічний, метод застосування педального механізму, метод використання способів глушіння задля формування навичок певного блоку-кластеру, деякі з методів є наскрізними, а отже застосувалися як на першому, так й на другому етапі експерименту, з врахуванням завдань, які постають на певному етапі формувального експерименту.

Вагомим внеском дисертантки є добірка творчих завдань для реалізації того чи іншого методу, основу яких складала розроблений комплекс авторських вправ з детальним описом їх здійснення. Результати підсумкових розрахунків свідчать про ефективність розробленої методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах. Таким чином, вирішення *n'ятого завдання* дослідження – експериментально перевірити ефективність методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, що підтвердило свою

ефективність, здійснено дисертанткою успішно. Схвалення заслуговують об'ємні Додатки до дисертації, які окремо виведені у Змісті роботи.

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях підтверджується достатньою кількістю публікацій авторки, виданих як українською, так й англійською мовами (10 наукових праць, з яких 3 статті опубліковані в наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні та 6 становлять праці апробаційного характеру), які повно відображають зміст дисертації та відповідають встановленим вимогам. Оприлюднення основних положень та висновків дослідження на численних міжнародних та всеукраїнських конференціях підкреслюють належну апробацію дисертації. Отже, можемо засвідчити, що подана до захисту дисертація є актуальною, самостійною науковою працею та має завершений характер.

У цілому позитивно оцінюючи результати дисертантки, вважаємо за необхідне висловити дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. Робота значно виграла, якби в обґрунтуванні актуальності теми дослідження здобувачка акцентувала увагу на необхідності окремого підходу до організації освітнього процесу щодо гри на звуковисотних клавішних ударних інструментів.

2. У підрозділі 1.2. авторка детально аналізує методичні посібники, присвячені оволодінню мистецтва гри на ксилофоні, маримбі та вібрафоні. Враховуючи досліджувану проблематику, було би кращим сконцентрувати увагу на працях, які спрямовані на учнів-початківців.

3. У підрозділі 1.3. в межах виявлення змісту ситуативно-позиційних навичок, дисертантка представляє види позицій рук при грі двома та чотирма палками на звуковисотних клавішних ударних інструментах з докладним описом кожної з них. Робота значно би виграла, якщо б словесні пояснення супроводжувалися відповідним ілюстративним матеріалом.

4. У підрозділі 1.3. авторка представляє класифікацію технічних навичок гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, виокремлюючи п'ять груп: клавіатурно-орієнтувальні, просторово-пересувальні, мануально-палкові, звуковидобувальні, педально-демпфірувальні. Враховуючи, що техніка гри має доволі широке трактування, на нашу думку, було б слушним додати до запропонованого переліку й інші групи навичок.

5. У підрозділі 3.1. авторка дисертації діагностує сформованість технічних навичок гри, надаючи окремі завдання учням для першого, другого, третього і четвертого років навчання. У підрозділі ж 3.2. авторка пропонує загальні завдання для учнів першого та другого класів, а потім до третього та четвертого класів разом. Чим зумовлена така різниця?

Водночас, висловлені зауваження та запитання не є принциповими, мають рекомендаційний характер та не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження Рало Г. О.

Загальний висновок

Враховуючи актуальність, наукову новизну дослідження, обґрунтованість, завершеність, самостійність, практичне значення результатів для вдосконалення підготовки здобувачів освіти у процесі навчання гри на ударних інструментах, значущість висновків, зміст та цілісність дисертації Ганни Олексіївни Рало «**Формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах**», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) вважаємо, що вона є завершеним, самостійним дослідженням, виконаним за актуальною темою із застосуванням адекватних методів наукового пошуку. Робота містить обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, повно висвітлюються в опублікованих авторкою наукових працях, що засвідчують персональний внесок дисертантки в теорію та методику навчання гри учнів-початківців на

ударних інструментах. Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її авторка – Рало Ганна Олексіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва,
Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка

Віктор ЛАБУНЕЦЬ

Проректор з наукової роботи
Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка

Світлана МИРОНОВА

